

TARTALOM:

115 éves a vasútállomás épülete ...1

LŐRINCZ Róbert
Pillanatképek a gyártelepi könyvtár történetéből .....2KOLLÁR Albin
Helytörténeti tanulmányok a dunakeszi Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola évkönyveiben ...4BÁTONYI Pál
A felsővattai Watty család címerei .....5ÁGOSTON András
Cserkészélet a dunakeszi MÁV műhelytelepen .....6VIZDÁK Kamilla
Révész István tábori püspök, mint Dunakeszi plébánosa II. rész 10

SZÁMUNK SZERZŐI:

ÁGOSTON András - művészet-történész
BÁTONYI Pál - ny. ezredes (Szöd)
KOLLÁR Albin - ny. iskolaigazgató, Dunakeszi díszpolgára
LŐRINCZ Róbert - könyvtáros
VIZDÁK Kamilla - egy. hallgató

DUNAKESZI HELYTÖRTÉNETI SZEMLE

Dunakeszi-Alag Helyismereti Lapja

Megjelenik évente háromszor,
1000 példánybanAlapító szerkesztők:
Csoma Attila és Lőrincz Róbert
Felelős szerkesztők:

Lőrincz Róbert

Kiadja: Kölcsey Ferenc Városi Könyvtár
Dunakeszi, Kossuth Lajos u. 6.Felelős kiadó: Csonka Mária
Nyomdai előkészítés:

Preysing Frigyes

Nyomda: Raszter Ny., Budapest
ISSN 1789-9230

E-mail: szemle@mail.dkvk.hu

A lap megjelenését támogatja
Dunakeszi Város Önkormányzata

A lapszám 6-9. oldalán szereplő fotók a Révész István Helytörténeti Gyűjtemény tulajdonát képezik. A címlapon szereplő két képeslap Csoma Attila tulajdona.

LŐRINCZ RÓBERT

Pillanatképek a gyártelepi könyvtár történetéből

„A könyvtár az örök jelen.” Lénárd Sándor, az egykori orvos-polihisztor véleményének csak formailag ellentmondva kezdünk most „múltidézésbe”, s villantunk fel képkockákat a nyolcvanötödik évfordulóját ünneplő gyártelepi könyvtár történetéből.

Az előzmények már jól ismert várostörténeti események. 1926-ban a MÁV megalapította a Dunakeszi Vagongyárat, melynek indulásával egy időben létrehozták a munkások kulturális szervezetét, a Magyarság Dal és Önképző Egyesületet. Az önképzés mielőbbi megindulásának elősegítésére, az egyesület még ugyanebben az évben megalapította könyvtárát. Ennek ügyeit mint könyvtáros, Zsiday István főkönyvelő és két segéd könyvtáros, Barabás Gyula és Vass Géza intézte, külön díjazás nélkül. Az 556 kötetes induló könyvállomány adományokból gyűlt össze. A könyvtár a kölcsönzést 1928. május 26-án kezdte el a Járműjavító kultúrházának (a mai József Attila Művelődési Központ) egyik termében. Kölcsönözni hetente egyszer, pénteken 15 óra 30 perctől 17 óráig lehetett. A beiratkozási díj 30, a tagsági díj havi 20 fillér volt. A kölcsönzőket géppel írott, kemény táblákra ragasztott katalógus segítette a választásban. A működést és az állománynövelést az olvasók által befizetett díjakból, könyvadományokból és évi 1000 pengő ellátmányból biztosították.

A harmincas évek első felében a könyvtári tagok száma 200 körül mozgott, ez a Járműjavító dolgozóinak 25%-át tette ki. Lassan megindultak az ismeretterjesztő előadások is. 1936-ban, a Zsiday István által összeállított *Magyarság Dal és Önképző Egyesület könyvtári könyveinek jegyzéke* füzetkatalógus formában jelent meg. Ez, az akkori teljes könyvállományt (3000 címet az írók szerinti alfabetikus sorrendben), valamint a könyvtári házi szabályokat is tartalmazta. A katalógusból kiderül, hogy az állomány zömét a klasszikus és kortárs szépirodalmi regények tették ki, műszaki szakirodalom vagy ismeretterjesztő könyvek csak kis számban fordultak elő. 1944-ig még két pótgjegyzéket adott ki az egyesület, melyek szerint a negyvenes évek elejére az állomány elérte a 3600 kötetet.

A könyvek nagy része azonban a második világháborúban megsemmisült, szinte a nulláról indult újra a bibliotéka. Újjászervezését – mivel a Magyarság Dal és Önképző Egyesület a megváltozott politikai berendezkedés hatására rövidesen feloszlott – a Jármű Üzem Szakszervezeti Bizottsága vállalta magára, s így a volt egyesületi könyvtár (Dunakeszi Vagongyár Szakszervezeti Üzemi Könyvtára néven) szakszervezeti fenntartásban működött tovább. Néhány évig társadalmi munkában, 1950-től pedig mellékállásban vezették. Az 1950-es években kezdetben heti két napon, később három napon 15.30-18 óráig tartották nyitva. 1954-ben az időközben József Attila nevet felvevő Művelődési Otthont, s vele együtt a könyvtárat is függetlenítették a Járműjavító Üzemtől. Egy országos szervezet fenntartásába kerülve, ekkor kapta a Vasutasok Szakszervezete József Attila Művelődési Otthon Könyvtára nevet. Még ebben az évben, az intézmény történetében először, főhivatású (ám sajnos megfelelő előképzettség nélküli) könyvtárost neveztek ki a könyvtár élére. Ebben az időszakban az állomány átlagosan évenként mintegy 600 kötetrel gyarapodott, s évi közel 10 ezer forintot fordítottak a fejlesztésre.

Mivel a könyvtár kikerült a Járműjavító üzem szervezeti egységéből, a gyár 1954-ben létrehozta saját műszaki könyvtárát, melyet a Szerkesztési Osztály helyiségében helyeztek el. Feladata a gyár dolgozóinak szakirodalommal való ellátása lett, kezdő állománya pedig az addigi könyvtár műszaki könyvei közül került ki.

Még 1951-ben konkurensként jelentkezett a megalakuló községi, hivatalos nevén Dunakeszi Népkönyvtár, mely a Fő út melletti Kultúrházban (későbbi nevén Petőfi Sándor Művelődési Ház) nyitotta meg kapuit.

De térjünk vissza a Gyártelepre, írásunk „főszereplőjéhez”, a József Attila Művelődési Házban működő könyvtárhoz, melynek élére 1957-ben végre szakképzett könyvtáros került. Az éves fejlesztési összeg is ugrásszerűen emelkedett, 1958-tól átlagosan 20 ezer forintot fordítottak erre. Az állomány mintegy 700-800 kötetrel gyarapodott évente, kilenc év alatt majd a duplájára nőtt, 1967-re elérte a tízezer kötetet. A könyvtári állomány összetétele az 1960-as években megegyezett a közművelődési könyvtárakéval. Továbbra is túlsúlyban volt a szép- és az ifjúsági irodalom, az egyes tudományágakat csak általános mű-

Zsiday István

vek képviselték. A látogatók száma egészen 1965-ig nagyjából azonos volt, 400 fő körül mozgott. Az olvasótábor alakulásában 1966-ban, de főleg 1967-ben ugrásszerű fejlődés következett be. A Járműjavítóban 1966 elején indult el a „Szocialista brigád” mozgalom. A brigádok tagjai általános és szakműveltségük fejlesztése érdekében beiratkoztak, és rendszeresen kölcsönöztek is a könyvtárból. Így két év alatt a beiratkozottak száma 300 fővel, majd a duplájára nőtt. Elmondható, hogy a könyvtárat a Járműjavító munkásai és azok gyermekei látogatták. A gyerekek majdnem teljes egészében a gyár lakótelepén található 3. Sz. Iskola (ma Bárdos Lajos Általános Iskola) tanulói közül kerültek ki. A könyvtár amúgy is szoros kapcsolatot tartott fenn az iskolával, mely minden évben beépítette tantervébe a könyvtárlátogatást.

A könyvtár az üzem területén kiterjedt fiókkönyvtár-hálózattal is rendelkezett. A fényező-, az asztalos-, a kovácsműhelyben, a vasútorségen és a bérelszámoló osztályon több száz kötetet helyeztek el. Ezen kívül a gyári üdülőket is ellátták olvasnivalóval. 1967-ben Királyrétre 50 kötet, Balatonlélére 110 kötet került.

1969-ben a könyvtári helyiséget átépítették, bővítették, tágas, alumínium könyvtartókat, modern fénycsővilágítást, melegvíz-fűtést kapott. A munkálatokhoz a fenntartó, a Vasutas Szakszervezet elnöksége 150 ezer forintos támogatással járult hozzá.

Könyvtárárató az 1969-es felújítás után

1971-től a megnövekedett könyvtári munka ellátására a főállású könyvtáros mellett egy hatórás kisegítőt is alkalmaztak. 1974-ben a Fő úti nagyközségi könyvtár is – közös fenntartású intézményként – a Vasutas Szakszervezet irányítása alá került. Majd rövidesen újra változás következett. Dunakeszi 1977-es várossá alakulása után mindkét könyvtár a Városi Tanács fennhatósága alá került. Az időközben a Kölcsey utcába költözött hajdani Fő úti bibliotéka lett a központi könyvtár, a József Attila Művelődési Házban működő intézmény pedig ennek fiókkönyvtáraként üzemelt tovább. 2000-től a Kölcsey Ferenc Városi Könyvtár 1. Sz. Fiókkönyvtára néven szerepel.

A 75 éves jubileum emléktáblája – Dér Győző alkotása

Most, a kölcsönzés megindulásának 85. évfordulóján – hacsak egy rövid „névsorolvasás” erejéig is – emlékezzünk a gyártelepi könyvtár hajdani dolgozóira: Zsiday István, Barabás Gyula, Vass Géza, Lajos Gyula, Welsér Gyula, Pék István, Pék Katalin, Egri János, Jakab Jenő, Jakab Gyula, Szakáll Sándorné, Mátyás Gyula, Zöldi Péter, Petrik Lajosné, Ungváray Zsuzsanna, Zákonyi Gyuláné, dr. Gergely Józsefné, Keszeg Istvánné, Darvasi Ilona, Berkó Gizella, Horváth Olívia, Reszegi István, Szabó Eszter, Bókáné Kóvágó Ibolya, Szentpéteri Ilona, Dobos Béla, Mészáros Judit, Horpácsi Miklósné, Tóth Andrea, Csomár Ágnes, Fejér Elemérné, Fittler József, Oláhné Schwarcz Emma, Novák Elza, Hajtó Ilona, Garamszegi Zsuzsanna. Több mint tíz év óta Nyigrényi Katalin és Adorjányi Zsuzsanna várja az olvasókat.

S ha már Lénárd Sándorral kezdtünk, zárjunk is az ő gondolataival: „*van sorsuk a könyveknek, van az olvasónak is: s minden attól függ, mikor találkoznak.*” Reméljük, hogy az 1. Számú Fiókkönyvtár, ahogy az elmúlt több mint nyolc évtizedben tette, még ugyanúgy legalább nyolcvan évig segíti majd ezt a találkozást.